

Hanne Tyrmi fikk egentlig tildelt én sal på Kunstnernes Hus. Men utstillingen vokste seg raskt ut av den:

EN VERDEN I OPPLØSNING

KUNST | Sara Hegna Hammer (tekst) og Sigve Bremer Mejdal (foto)

BRUTTE SIKTLINJER: «De fleste veiene finnes ikke på kartet», slår kunstner Hanne Tyrmi fast i tittelen til et av hovedverkene i utstillingen «Hester dør stående», som åpner på Kunstnernes Hus i kveld.

Noe truer med å falle fra hverandre, og noe truer med å knuse oss i Hanne Tyrmis utstilling «Hester dør stående». Kanskje er det fire tonn bly.

– Dere! Hør på dette. Thomas sa noe genialt nå.

På Kunstnernes Hus påkaller kunstner Hanne Tyrmi oppmerksomheten til kurator, teknikere og en kunstkritiker som er kommet for å vurdere hennes store separatutstilling «Hester dør stående». Tekniker Thomas Bremerstent har satt ord på noe hun selv har strevd med.

– Jeg skriver verkstitlene mine med bare små bokstaver fordi jeg synes det ødelegger flyten om jeg må bruke store og små. Men til katalogen vil de at jeg skal gjøre det riktig, da, og bruke stor bokstav der det skal være det ...

– **Men nå påpekte Thomas at jeg bruker små bokstaver fordi jeg ikke vil at det skal være hierarki mellom bokstavene! Og det er jo akkurat sånn det er!**

Tyrmi slår begeistret ut med armene, og kurator Ida Kierulf forsikrer henne om at titlene, som «ti råd for å slutte å gråte» og «om morgenen på frysepunktet», skal unnsnippe de dominante versalene.

Egenrådig materiale

Det er en viss kontrast mellom Hanne Tyrmis små bokstaver og hennes enorme skulpturer. I utstillingen som åpner i kveld, har hun fylt hele Kunstnernes Hus med monumentale verk – hovedsakelig i bly og stål. Faktisk har hele fire tonn bly gått med i prosessen.

– Bly er et veldig egenrådig materiale, forteller Tyrmi.

HANNE TYRMI:

- Norsk billedkunstner (f. 1954). Bor og arbeider på Stryken i Lunner.
- Utdannet ved Statens håndverks- og kunstindustriskole i Oslo.
- Har stilt ut ved blant annet Museu de Arte Moderna i Sao Paulo, Henie Onstad Kunstsenter, Haugar Kunstmuseum og Kunstnerforbundet.
- Hennes separatutstilling «Hester dør stående» åpner på Kunstnernes Hus i dag og står til 20. mars.

– Det er giftig, men det beskytter også – det er jo det man bruker i de frakkene man har på når man skal ta røntgenbilder. Bly er mykt og formbart, tungt, medgjørlig og går lett i stykker.

Det er likevel ikke skjørheten som slår en i møte med Tyrmis blyskulpturer. Allerede på vei opp trappa til overlyssalene møtes man av det som på avstand likner store steinblokker som ligger og vipper oppå hverandre og truer med å komme ramlende ned trappene.

Blyinstallasjonen har fått tittelen «ras».

– Noe er i ferd med å knuse oss. Vi lever i en verden som er kommet i ubalanse, i en limbotilstand, sier Tyrmi.

Følelse av tid

De blykledd kampesteinene er, i likhet med resten av verkene i utstillingen, blitt til på Tyrmis atelier i Nordmarka. Her har både kunstneren og verkene hennes stått ute i vær og vind - å skulle jobbe med så monumentale skulpturer i et 40 kvadratmeter stort atelier, er umulig.

Men begrensningen har også sine fordeler. For det gjør noe med overflaten til en blyskulptur å stå ute i sol, snø, regn og vind.

Flere av dem har fått en patina som likner perlemor – blå- og rosatoner skaper et malerisk spill i de ellers grå blyoverflatene.

– Å la vær og vind påvirke overflaten tilfører et aspekt av tid, påpeker Tyrmi.

Vokste ut av rammene

At én kunstner fyller alle fire rom på Kunstnernes Hus, tilhører sjeldenhetene. Men så var det da heller ikke planen.

«Hester dør stående» er en utstilling som vokste ut av sine egne formater. Tyrmi ble i utgangspunktet tildelt én overlyssal, men sakte, men sikkert vokste prosjektet, og snart hadde hun fylt hele huset.

– Det er en kraft i verkene hennes som er helt spesiell, sier kurator Ida Kierulf, som ble slått i bakken av Tyrmis monumentale arbeider under et atelierbesøk på Stryken i november 2019.

– Det er som om de har en indre nødvendighet, at materialene blir et middel for å fortelle de historiene hun vil fortelle. De oppleves åpne og essensielle, alt er skåret helt ned til beinet.

Organisme i oppløsning

I den ene overlyssalen kommer vi inn til synet av enorme trestammer hengende fra taket. Man kan få følelsen av å befinne seg i et hogstfelt der tømmerstokkene svever over en. Som Tyrmi selv sier i katalogintervjuet med kunshistoriker Line Ulekleiv: «[Objektene] er oppi, inni, over, rundt deg. Du vikler deg inn i dem, som noe du vanskelig kommer deg ut av».

Stiller man seg i den ene enden av overlyssalen, danner trærne linjer som brytes mot hverandre.

– Det er en metafor for en organisme som er i ferd med å gå fullstendig i oppløsning, sier Tyrmi. Hun har hatt økosystemet, og menneskets rolle i dette, i tankene i arbeidet med «de fleste veiene finnes ikke på kartet».

«Bly er et veldig egenrådig materiale. Det er giftig, men det beskytter også»

– HANNE TYRMI, KUSTNER

Men går man nærmere, vil man fort se at det i hver ende av trestammene stikker ut rør, og snart oppdager man at det slett ikke er trær, men avløpsrør kledd i bly man ser på. Tyrmi har samlet trær fra Nordmarka og kledd dem med blyplater. Platene har så blitt banket mot trestammene for å gi dem strukturen fra bark og kvist, før de omslutter avløpsrørene.

Ikke uten risiko

At Hanne Tyrmi skulle fylle Kunstnernes Hus med fire tonn bly, er egentlig en tilfeldighet. I sitt eget vedskjul snublet hun over noen blyrester som var blitt brukt til å tette rundt pipa. Da hun fikk det i hendene sine, falt noe på plass.

– Den første gangen jeg jobbet med det, var til blygardina «Bak skumringen» i 2014. Da lette jeg etter et materiale som kunne egne seg for å fullstendig sperre den private sfæren fra livet utenfor, sier Tyrmi.

Bly, det både solide og fleksible materialet, skulle ikke bare vise seg egnet til gardina som nå stenger av utstillingsrommet i første etasje, men også følge Tyrmi videre i hennes kunstnerskap.

Noe uproblematisk materiale er bly riktignok ikke. Langvarig eksponering kan føre til blyforgiftning, hvilket berører hele nervesystemet.

Hos barn kan det påvirke den psykiske utviklingen, og selv om man ikke har dokumentert at det kan føre til hjerneskade hos voksne, har det vært spekulert i hvorvidt den romerske keiseren Caligulas galskap skyldtes den store mengden rødvin han drakk fra blybeholdere.

Blyrørene som bar vannet i det gamle Roma, har også fått skylden for dets fall.

– Egentlig er det bare giftig om man tar på det og tar seg til munnen. Så jeg står med dette ute og er jo forsiktig. Men du vet, det er ikke alltid jeg klarer det, sier Tyrmi.

– Kanskje jeg blir litt gæren av dette til slutt.

Del artikkelen

sarah@klassekampen.no

